

Piteå kommun

2011-02-01

Svartuddsvägen 1

941 85 Piteå

Dnr 43-2009:4144

bu-namnd@bu.pitea.se

Kommunbeslut

efter tillsyn av Piteå kommun

Innehållsförteckning

Helhetsbedömning och beslut	3
Allmänt om tillsynen	6
Beskrivning av kommunen	7
Tillsynsprotokoll med bedömningar	10
Bedömningar och motiveringar	11
Förskoleverksamheten	19
Skolbarnomsorgen	25

Bilageförteckning

Bilaga 1

Tillsynsprotokoll och bedömningar för kommunens grundskolor

Bilaga 2

Tillsynsprotokoll och bedömningar för kommunens gymnasieskolor

Bilaga 3

Tillsynsprotokoll och bedömningar för kommunens vuxenutbildning

Bilaga 4

Tabellbilaga

Tillsyn i Piteå kommun

Helhetsbedömning och beslut

Piteå kommun har, som huvudman för det offentliga skolväsendet, ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelser, mål och riktlinjer i skollag, läroplaner, kursplaner och andra författningar. Enligt det nationella uppdraget är det kommunens uppgift att garantera alla barns, elevers och studerandes rätt till utbildning av hög kvalitet, genom att styra, leda och kvalitetssäkra hela verksamheten. Huvudsyftet med Skolinspektionens tillsyn är att kontrollera att huvudmannen har ett fungerande system för att säkerställa verksamheternas resultat enligt det nationella uppdraget. Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i kommunens verksamheter. I stället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning kommunen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena.

Tillsynen visar att styrningen i barn- och utbildningsnämnden och nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning i Piteå kommun är tydlig. Det finns en medveten strategi att ständigt utveckla utbildningsverksamhetens innehåll. Nämnderna och förvaltningarna har god kännedom om sina verksamheter och insikt i de föreskrifter som gäller. Intervjuer ger en samstämmig bild av fungerande kommunikationsvägar och beslutsnivåer mellan nämnd, förvaltning och rektorer. Förutsättningar för rektorer att kunna fullgöra sitt uppdrag är goda. Kommunen anordnar exempelvis utbildningsinsatser och samarbetar med Luleå tekniska universitet för att föra in forskning i skolan. I Skolinspektionens tillsyn framträder en bild av rektorer som driver utvecklingsarbete och strävar efter ett förhållningssätt där förväntningarna på eleverna är höga. Även kvalitetsarbetet inom nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning har ett tydligt system och på verksamhetsnivån pågår ett arbete med att förbättra kvalitetsarbetet.

Det finns dock brister avseende kommunens uppföljning och utvärdering. Kommunens kvalitetsarbete omfattar inte alla verksamheter som kommunen ansvarar för. Det saknas exempelvis en dokumenterad uppföljning och utvärdering av skolbarnsomsorgen och förskoleklassen. Elever mottagna i den obligatoriska särskolan och gymnasie-särskolan omfattas inte heller av den uppföljning och utvärdering som kommunen genomför. Kommunen redovisar vissa resultat på skol- och kommunnivå men inte måluppfyllelsen sammantaget i enskilda ämnen i årskurserna 5 och 9. Likaså saknas en redovisning av resultaten i svenska/svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3. Många grundskolor brister också i uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i dessa ämnen. Vidare framkommer att en systematiserad analys av betygsresultaten sammantaget i de enskilda ämnena i årskurs 9 inte genomförs på kommun- och grundskolenivå.

Måluppfyllelsen är god i grundskolan som helhet i Piteå kommun. Även om andelen elever som nått målen i alla ämnen, andelen behöriga till nationellt program samt genomsnittligt meritvärde under ett antal år har legat över rikets nivå så når var tionde elev i årskurs 9 inte godkända betyg i alla ämnen.

Kommunen har följt resultaten sedan år 2005 och genomfört vissa analyser på kommunnivå. En skola som under ett antal år haft låga resultat är Solanderskolan till vilken kommunen omfördelat resurser. Kommunen måste fortsätta sitt arbete med att ge alla elever i grundskolan förutsättningar att nå lägst målen för utbildningen.

Piteå kommun måste också fortsätta sitt arbete med att ge alla elever inom gymnasieskolan förutsättningar att nå lägst målen för utbildningen. Trots att andelen elever som lämnar gymnasieskolan med slutbetyg inom fyra år ligger klart över riksgenomsnittet är det relativt många elever som inte får slutbetyg. Den genomsnittliga betygspoängen för elever med slutbetyg ligger de senaste åren lägre än nivån för riket och skillnaden i resultat mellan flickor och pojkar är påtaglig.

Kommunen genomför ingen tydlig analys av gymnasieskolans kunskapsresultat. Även här framgår att rektorerna behöver systematisera arbetet med uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten. Detsamma gäller gymnasiesärskolan där dokumentationen av elevers kunskapsresultat är bristfällig. Behov av att förbättra uppföljning och utvärdering finns också inom vuxenutbildningen.

Skolinspektionen vill framhålla vikten av att grundskolorna och gymnasieskolan i högre grad fokuserar på det inre arbetet i verksamheterna för att öka måluppfyllelsen. En förutsättning i detta arbete är att rektorerna systematiskt följer upp och analyserar resultaten på skolnivå då detta utgör ett viktigt underlag för att kunna vidta åtgärder.

Kommunen följer regelbundet upp verksamheternas arbete med att förebygga och motverka kränkande behandling bland annat genom verksamheternas kvalitetsredovisningar och kommunens kundundersökningar. Kommunens utvärdering visar att barn och elever upplever att de har en god lärandemiljö. Målet är enligt kommunens kvalitetsredovisning uppfyllt i hög grad. Skolinspektionens bedömning är att arbetet med värdegrundsfrågor i de granskade skolorna och verksamheterna fungerar väl. Däremot framgår av tillsynen att de flesta årliga planer mot kränkande behandling som upprättats vid kommunens verksamheter inte uppfyller skollagens krav.

Tillsynen visar vidare att kommunens skolor och verksamheter inte alltid erbjuder elever och studerande den undervisning och utbildning som de har rätt till enligt författningarnas krav. Det gäller exempelvis undervisningen avseende språkval, modersmål och hem- och konsumentkunskap i grundskolan. Andra områden som har brister, är elevernas valmöjligheter i gymnasieskolan och den uppsökande verksamheten inom vuxenutbildningen.

Skolinspektionen har i tillsynen av Piteå kommun identifierat följande brister inom kommunens ansvarsområden som måste åtgärdas:

- Kommunen säkerställer inte att alla elever i grundskolan och gymnasieskolan ges förutsättningar att lägst nå målen för utbildningen (1 kap. 12 § skollagen, Lpo 94, Lpf 94 samt kursplanerna).
- Kommunen har inte sett till att alla verksamheter har en plan mot kränkande behandling som motsvarar kraven i skollagen (14 a kap. 8 § skollagen).
- Kommunen har inte en systematisk uppföljning och utvärdering av resultaten i alla verksamheter (1 kap. 12 § skollagen).
- Kommunen erbjuder inte alltid elever och studerande den undervisning och utbildning som de har rätt till enligt författningarnas krav (1 kap. 12 § skollagen).
- Några av gymnasieskolans lokala kurser motsvarar inte kraven i författningarna (1 kap. 6 § och 2 kap. 14–17 §§ gymnasieförordningen).

Skolinspektionen har i tillsynen av förskoleverksamheten i Piteå kommun identifierat följande brister som måste åtgärdas:

- Alla förskolor har inte ett utvecklat samarbete med kommunens förskoleklasser, skolor och fritidshem för att personalen ska kunna stödja barns allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv (Lpfö 98, 2.5 Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet).
- Alla förskolor medverkar inte i tillräcklig utsträckning till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera på sitt modersmål (Lpfö 98, 2.2 Utveckling och lärande).
- Förskolornas likabehandlingsplaner motsvarar inte skollagens krav på en plan mot kränkande behandling (14 a kap. 8 § skollagen).

Skolinspektionen har i tillsynen av skolbarnsomsorgen i Piteå kommun identifierat följande brister som måste åtgärdas:

- Kommunen och fritidshemmen arbetar inte i tillräckligt hög grad med att följa upp, dokumentera och utvärdera fritidshemmets verksamheter samt ta tillvara resultaten och omsätta dessa i åtgärder (Lpo 94, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag).
- Fritidshemmets likabehandlingsplaner motsvarar inte skollagens krav på en plan mot kränkande behandling (14 a kap. 8 § skollagen).
- Kommunen gör inte en kontinuerlig utvärdering av gruppernas storlek och sammansättning inom skolbarnsomsorgen (2 a kap. 3 § skollagen).

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen har genomfört tillsyn i Piteå kommun av förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen samt vuxnas lärande. Skolinspektionen har besökt kommunens skolor och andra verksamheter under perioden 31 augusti år 2010 till den 30 november 2010 .

Varje skola har efter besöket fått ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisats. För särskoleverksamhet i kommunen gäller att ett beslut skrivits per verksamhet. Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar som rör helhetsbilden av skolorna samt verksamheterna och huvudmannens ansvar för skolväsendet i kommunen redovisas i detta beslut. Övriga verksamheter, dvs. förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, redovisas i var sin rapport från verksamheterna och sammanfattas i beslutet. Besluten från samtliga skolor och rapporterna från övriga verksamheter bifogas som bilagor. Detta utgör Skolinspektionens slutliga beslut avseende tillsynen i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstudier i kommunen att nå de nationella målen. Skolinspektionen bedömer om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **Måluppfyllelse, trygg lärandemiljö, ledning och utveckling** samt **tillgång till utbildning**. Tillsynen syftar inte till att ge en heltäckande bild av all verksamhet vid den aktuella tidpunkten.

Övergripande information om tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Tillsyn/>).

Av rapporter och bilagda beslut framgår vilka skolor och verksamheter som har granskats, hur tillsynen har genomförts, vilka bedömningar som har gjorts och i vilka avseenden åtgärder behövs på de enskilda skolorna eller i de olika övriga verksamheterna.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs på de enskilda skolorna har rektor och huvudman ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits på skolorna, i övriga verksamheter och i kommunen inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Underlaget för Skolinspektionens bedömningar av kommunens ansvarstagande är dels dokument från kommunen, skolor och övriga verksamheter, dels den information som inspektörerna samlat in vid intervjuer och samtal under besöken. Beslutet grundas även på annan information om kommunen, skolor och övriga verksamheter från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem. I Piteå kommun genomfördes intervjuer med representanter för barn- och utbildningsnämnden och barn- och utbildnings-

chefen, för- och grundskolechefer samt gymnasiechefen. Även verksamhetsansvarig chef för centrala elevhälsan intervjuades samt representanter för elevhälsan. Vidare intervjuades en representant för nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning samt chefen för arbetsmarknad och vuxenutbildning och en representant för förvaltningens kvalitetsarbete. Samtliga grundskolor, den obligatoriska särskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen har besökts, men däremot inte förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. På skolorna har intervjuer genomförts med skolledningen samt, i vissa fall, med representanter för elever, lärare, annan personal och föräldrar. Vidare har intervjuer genomförts med representanter för föräldrar, personal och chefer för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Detta beslut kompletteras med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för kommunen.

Företrädare för kommunen har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i detta beslut.

Beskrivning av Piteå kommun

Tabell 1.

Verksamhetsform	Antal barn/elever/studerande
Förskoleverksamhet	1796
Skolbarnsomsorg	1652
Förskoleklass	461
Grundskola	3931
Obligatorisk särskola	78
Gymnasieskola	1516
Gymnasiesärskola	52
Kommunal vuxenutbildning	252
Vuxenutbildning för utvecklingsstörda	11
Svenskundervisning för invandrare	87

Källa: Piteå kommuns uppgifter, 2010-12-16

Piteå kommun ligger i Norrbottens län och tillhör i statistiska sammanhang kommungruppen övriga kommuner. Antalet invånare i kommunen är cirka 41 000. Huvuddelen av befolkningen är sysselsatt inom industrisektorn och en viss ökning av arbetstillfällen sker inom tjänstemannasektorn. De närmaste åren ska en av Europas största vind-

kraftsparker byggas i Piteå, en industrisatsning som kommer att få stor betydelse för hela regionen.

I kommunen råder en viss negativ elevutveckling av elevantalet i grundskolan. Enligt prognos kommer elevantalet att öka från år 2018.

Barn- och utbildningsnämnden med verksamhetsansvarig barn- och utbildningschef ansvarar för kommunens förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola, obligatorisk särskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning (NAV) ansvarar för frågor som rör arbetsmarknad och vuxenutbildning. En omorganisation på denna förvaltnings- och nämndsnivå har påbörjats.

Förskola, grundskola och skolbarnsomsorg

Förskole- och grundskoleverksamheten samt fritidshemmen i Piteå kommun som är organiserad i två områden, Norra och Södra, leds av två för- och grundskolechefer.

Norra- och Södra området omfattar totalt sex skolområden som utgörs av Hortlax-, Pitholms-, Norrfjärden-, Infjärden- och Öjebyområdet samt Centrala området. Varje skolområde omfattar alla förskolor, förskoleklasser, grundskolor och fritidshem i sitt område. Förskoleklass och skolbarnsomsorg, i form av fritidshem, integreras i grundskolans verksamhet och finns i eller i anslutning till skolorna. I varje skolområde finns en upptagningskola med årskurs 9. Vid tillsynen finns totalt 27 kommunala grundskolor och 2 fristående grundskolor vilka leds av ett antal rektorer.

Totalt finns ett trettiotal kommunala förskolor varav sju med särskild profilering inom områdena Reggio Emilia, I Ur och Skur samt Montessori. Fjorton rektorer ansvarar för förskolorna. Flertalet av rektorerna ansvarar också för en eller flera skolor samt skolbarnsomsorg. I kommunen finns sex enskilda förskolor. Kommunen har ansvar för tillsynen av de enskilda förskolorna. De omfattas inte av Skolinspektionens tillsyn.

Skolbarnsomsorg erbjuds i form av fritidshem för barn i åldern 6–12 år. I Piteå kommun finns totalt 26 kommunala och 2 enskilda fritidshem.

Obligatorisk särskola och gymnasiesärskola

Den obligatoriska särskolan, Rönnskolan leds av en rektor och ingår i det Centrala området. Rönnskolan omfattar grundsärskolans årskurser 1–10, träningsskolans årskurser 1–10 samt även förskoleklass och fritidshem. Rektorn för Rönnskolan ansvarar för mottagande av elever till särskolan.

Gymnasiesärskolan leds av en rektor som också ansvarar för gymnasieskolans Fordons- och Industriprogram samt programinriktat individuellt program mot industri. Gymnasiesärskolan erbjuder två nationella program, Hotell- och restaurangprogrammet, Industriprogrammet samt det specialutformade programmet Estet och Media. På det individuella programmet bedrivs undervisning inom yrkesträning och verksamhetsträning. Undervisningen genomförs i lokaler vid Strömbackaskolan som är kommunens gymnasieskola.

Gymnasieskolan

Strömbackaskolan har ungefär 1600 elever och den erbjuder utbildning på 14 nationella program; Handelsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet, Byggprogrammet, Elprogrammet, Energiprogrammet, Fordonsprogrammet, Industriprogrammet, Naturvetenskapsprogrammet, Teknikprogrammet, Estetiska programmet, Mediaprogrammet, Hotell- och restaurangprogrammet, Omvårdnadsprogrammet samt Barn- och fritidsprogrammet. Utöver detta erbjuds också ett specialutformat program, Yrkesdansarprogrammet samt individuellt program. Strömbackaskolans profil är internationellt erfarenhetsutbyte.

Gymnasieskolan leds av en gymnasiechef och sex rektorer ansvarar för var sitt rektorsområde med olika program.

Piteå kommun samverkar med tre närliggande kommuner (Luleå, Boden och Älvsbyn) i den så kallade fyrkanten. Inom fyrkanten finns ett samverkansavtal mellan kommunernas gymnasieskolor vilket bland annat innebär en gemensam antagning till samtliga program i kommunerna.

Vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen i Piteå har samlat undervisningen i grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, särvox samt sfi i ett så kallat Studiecetrum. Dessa verksamheter leds av en rektor. Kommunen har också en rektor för ett antal externa anordnare med ett gymnasialt kursutbud. Vidare genomför kommunen också ett antal yrkesutbildningar (Yrkesvux) samt arbetsplatsförlagt lärande i samarbete med olika företag.

Elevhälsa

Kommunen har en central elevhälsa som arbetar mot för- och grundskolorna. Elevhälsan leds av en verksamhetschef som är direkt underställd en av för- och grundskolecheferna. Inom elevhälsan finns skolsköterskor, kuratorer, specialpedagoger och förskolelärare samt tillgång till psykologtjänst. Skolsköterskor och kuratorer är placerade på skolorna. Specialpedagogerna som ingår i centrala elevhälsan samverkar också med kommunens resurscentrum. Resurscentrum är en rådgivande enhet där specialpedagoger och socialsekreterare samverkar. Familjens hus, som är en mötesplats och stödfunktion till föräldrar, ingår i elevhälsan. Tre förskolelärare arbetar med öppen förskola och familjeförskola. Familjeförskolan samarbetar med barnhälsovården.

Förutom den centrala elevhälsan har grundskolorna egna elevhälsoteam som består av rektor, skolsköterska, specialpedagog och kurator. Gymnasieskolans elevhälsa är organiserad i elevhälsoteam som finns i varje rektorsområde.

Tillsynsprotokoll med bedömningar

Tillsynen har visat att åtgärder krävs inom de områden som är markerade. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande

Måluppfyllelse och resultat

Kunskaper

Trygg lärandemiljö

Målinriktat arbete mot kränkande behandling

Plan mot kränkande behandling

Ledning och utveckling

Personalens utbildning och kompetensutveckling

Ansvarsfördelning

Rektoreernas uppdrag

Tillsyn över enskilda verksamheter

Uppföljning och utvärdering

Tillgång till utbildning

Plats och valmöjligheter

Lokala utformningar

Avgifter

Skolpliktsbevakning och registerkontroll

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Måluppfyllelse och resultat

Bedömningsområde: Kunskaper

Bedömning:

Kommunen säkerställer inte att alla elever i grundskolan och gymnasieskolan ges förutsättningar att lägst nå målen för utbildningen.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § skollagen

Motivering:

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

När det gäller förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen redovisar Piteå kommun ingen resultatbild över måluppfyllelsen avseende utveckling och lärande. *Se vidare i verksamhetsrapporter för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.*

Förskoleklass

I kommunens kvalitetsredovisning framgår inte en samlad redovisning av förskoleklassens måluppfyllelse. Skolinspektionen bedömer utifrån intervjuer och dokumentstudier att utbildningen i förskoleklassen stimulerar barnens utveckling och lärande och ligger till grund för fortsatt skolgång.

Grundskolan

Kommunen konstaterar att resultaten i de nationella proven i årskurs 5 under åren 2008 – 2009 sjunkit något och att nio av tretton skolor har försämrade resultat i ämnet engelska. Däremot har resultaten i de nationella proven i årskurs 9 i ämnet matematik förbättrats. Kommunen har vidtagit åtgärder i form av kompetensutveckling inom ämnet matematik i syfte att förbättra resultaten.

Skolverkets officiella statistik visar att Piteå kommuns grundskolor i ett flertal avseenden når goda kunskapsresultat i årskurs 9. Andelen elever som nått målen i alla ämnen, andelen behöriga till nationellt program samt genomsnittligt meritvärde har under ett antal år legat över rikets nivå, se vidare i bilaga 4, tabell 1. Det finns dock två grundskolor som under ett antal år har betydligt lägre genomsnittligt meritvärde än riket. En av dessa är Solanderskolan som har nått lägre resultat än riket avseende andelen elever som nått målen i alla ämnen, andelen behöriga till nationellt program samt genomsnittligt meritvärde. Kommunen är medveten om de låga resultaten och har omfördelat resurser utifrån den låga måluppfyllelsen. Även om måluppfyllelsen som helhet är god i kommunens grundskolor så når var tionde elev i årskurs 9 inte godkända betyg i alla ämnen.

Obligatorisk särskola och gymnasiesärskola

I Piteå kommun finns inte någon samlad dokumenterad redovisning av elevernas kunskapsresultat relaterat till läroplanens och kursplanernas mål i den obligatoriska särskolan respektive gymnasiesärskolan.

Gymnasieskolan

Andelen elever vid Piteå kommuns gymnasieskola, Strömbackaskolan, med slutbetyg inom fyra år ligger klart över riksgenomsnittet under de senaste fyra åren. Andelen elever med grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier har, för år 2010, sjunkit till nivån för riket. Under åren 2007–2009 låg motsvarande andel över riksgenomsnittet. Under de senaste åren når Strömbackaskolan något lägre nivå än för riket avseende genomsnittlig betygspoäng. Trots att andelen elever som lämnar skolan med slutbetyg ligger över nivån för riket är det relativt många elever som inte får slutbetyg.

De elever som år 2010 lämnade skolan med slutbetyg inom fyra år var 86 procent och av dessa var 86 procent behöriga för högskolestudier. Motsvarande andel för riket är 76 respektive 87 procent. Den genomsnittliga betygspoängen har under de senaste fyra åren varierat mellan 13,4 och 13,7, se bilaga 4, tabell 2.

Nästan alla elever når år 2010 minst Godkänt betyg i alla kärnämneskurser. Ett fåtal elever har slutbetyg från reducerat program och sammantaget på skolan har 27 procent av eleverna slutbetyg från utökat program. På Bygg- och Elprogrammet har en hög andel elever utökat program. Båda programmen ligger under riksgenomsnittet för respektive program avseende grundläggande behörighet. Inom Teknikprogrammet har andelen elever med utökat program ökat till 40 procent år 2010. För ovanstående program har samtidigt betygsresultaten i några avseenden försämrats de senaste åren. Det finns därför anledning att väga in dessa faktorer i analysarbetet.

Vuxenutbildning

Kommunen redovisar i sin kvalitetsredovisning bland annat genomströmningen i form av andelen avbrott från studierna och betygsresultat. Av deltagarna som påbörjar en utbildning/kurs är det cirka 80 procent som slutför den och får betyg samt omkring 20 procent av deltagarna avbryter sina studier. Andelen studerande med betyget Icke godkänt är högre i Piteå jämfört med kommungruppen och riket. Även under år 2008 var andelen hög i jämförelse med riket. Det är därför angeläget att kommunen analyserar varför andelen ökat i jämförelse med åren 2005 – 2006.

Sammanfattning

Mot bakgrund av att alla elever inte når målen för utbildningen och att kommunen inte följer upp och utvärderar samtliga verksamheter måste kommunen vidta ytterligare åtgärder. I nuläget sker exempelvis uppföljning och utvärdering mestadels på individnivå i samband med omprövning av stödåtgärder i grund- och gymnasieskolan. Skolinspektionen vill framhålla vikten av att skolorna i högre grad fokuserar på det inre arbetet i verksamheterna för att öka måluppfyllelsen. En förutsättning i detta arbete är

att rektorerna följer upp och analyserar resultaten på skolnivå då detta utgör ett viktigt underlag för att kunna vidta åtgärder. *Se vidare under bedömningsområdet uppföljning och utvärdering.*

Huvudområde: Trygg lärandemiljö

Bedömningsområde: Plan mot kränkande behandling

Bedömning:

Kommunen måste se till att verksamheterna upprättar årliga planer mot kränkande behandling som motsvarar kraven i skollagen.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § skollagen

Motivering:

Kommunen följer regelbundet upp verksamheternas arbete med att förebygga och motverka kränkande behandling bland annat genom verksamheternas kvalitetsredovisningar och kommunens kundundersökningar som kvalitetsenkät, personligt och kommunbarometern. Kommunens utvärdering visar att barn och elever upplever att de har en god lärandemiljö. Målet är enligt kommunens kvalitetsredovisning uppfyllt i hög grad. Skolinspektionens bedömning är att arbetet med värdegrundsfrågor i de granskade skolorna och verksamheterna fungerar väl.

Däremot uppfyller de flesta planer mot kränkande behandling som upprättats vid kommunens verksamheter inte skollagens krav. Gemensamt för många planer är att de inte tydligt beskriver vilka specifika åtgärder som respektive verksamhet avser påbörja eller genomföra under läsåret 2010/11. Förebyggande insatser av generell karaktär beskrivs, däremot beskrivs inte vilka åtgärder som tar sin utgångspunkt i en aktuell kartläggning. Det framgår också att planerna mot kränkande behandling inte utarbetas årligen. Skolinspektionen vill framhålla att regleringen i skollagen kräver att en ny plan upprättas årligen. Det är således inte tillräckligt att bara revidera den gamla. Planen ska även utformas och utvärderas under medverkan av elever, vilket varierar i de granskade verksamheterna.

Huvudområde: Ledning och utveckling

Bedömningsområde: Uppföljning och utvärdering

Bedömning:

Kommunen följer inte upp och utvärderar kunskapsresultaten i kommunens skolor och verksamheter i tillräcklig omfattning. Kommunen behöver i detta sammanhang i högre grad utvärdera och ompröva de stödåtgärder som genomförs i verksamheterna.

Författningsstöd:

1 kap. 12 § skollagen

Motivering:

Kommunen har ett utarbetat system för att följa upp och utvärdera sina verksamheter. Regelbundna kund-, resultat- och volymundersökningar genomförs. Det finns också en tydlig struktur på såväl kommunens som verksamheternas kvalitetsredovisningar samt ett årshjul för kvalitetsarbetet som följs. Kommunen ger varje rektorsområde i uppdrag att årligen följa upp och utvärdera verksamheten utifrån nationella mål och lokala mål samt redovisa resultaten i en kvalitetsredovisning.

Av tillsynen framgår att verksamheterna följer upp och utvärderar de lokala mål och de nationella mål som kommunen efterfrågar. Det finns dock behov för kommunen att ytterligare efterfråga uppföljningar och utvärderingar i de olika verksamheterna.

Grundskolan

När det gäller kunskapsresultat följer kommunen upp och utvärderar resultaten av kravnivåerna i de nationella proven i årskurs 3, 5 och 9 i grundskolan samt resultaten av läs- och skrivutvecklingsscheman (LUS) i årskurs 3, 5 och 8. Vidare följer kommunen måluppfyllelsen i alla ämnen sammantaget i årskurs 5 samt andelen elever som nått målen i alla ämnen och andelen behöriga till nationellt program i årskurs 9. Resultaten har följts sedan år 2005 och vissa analyser har genomförts på kommunnivå. Vid tillsynen bekräftas också att åtgärder vidtagits för att stödja skolor som visat låga resultat.

Kommunen följer dock inte upp och utvärderar kunskapsresultaten i samtliga enskilda ämnen i årskurs 5. En förutsättning för detta arbete är att dessa resultat följs och utvärderas på skolnivå. Skolinspektionens tillsyn har visat att många grundskolor brister i uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i varje enskilt ämne i årskurs 5. Detsamma gäller för ämnena svenska/svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3. Det är således viktigt att kommunen ser till att detta arbete förbättras. Vid intervjuer med förvaltning och politiker framkommer också att djupare analyser behövs på skolnivå för att få tydliga underlag och sedan kunna vidta relevanta åtgärder. Av skolbeslut som avser årskurs 9 saknas genomgående tydliga analyser av betygsresultaten i varje ämne.

Obligatorisk särskola och gymnasiesärskola

På kommun- och skolnivå saknas inom gundsärskolan en dokumenterad sammanställning och analys av exempelvis måluppfyllelsen i varje ämne i årskurs 5 och när eleven har slutat sin skolgång. När det gäller träningsskolan finns inte en dokumenterad redovisning av kunskapsresultaten relaterad till kursplanernas mål.

Uppföljning och utvärdering av gymnasiesärskolans resultat saknas också i kommunens kvalitetsredovisning. Inom gymnasiesärskolan finns bristfällig dokumentation av elevers kunskapsresultat och analys av betygsresultat, vilket medför att gymnasiesärskolan saknar ett viktigt underlag för att vidta relevanta åtgärder i syfte att öka måluppfyllelsen.

Gymnasieskolan

Vid tillsynen av gymnasieskolan framgår att rektorerna behöver systematisera uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten och även genomföra tydligare analyser på programnivå. Detta för att kunna vidta relevanta åtgärder för att ytterligare förbättra kunskapsresultaten. En systematiserad uppföljning och utvärdering behöver också ske i samverkan mellan gymnasieskolans rektorer som ett led till ökad likvärdighet.

Kommunen utgår i sin kvalitetsredovisning från nationell statistik avseende kunskapsresultaten i gymnasieskolan och har god kännedom om gymnasieskolans betygspoäng och skillnader i resultat mellan programmen. Däremot är kommunens analys av resultaten begränsad. Även här framgår i intervjuer med nämnd och förvaltning ett behov av systematiserade analyser av gymnasieskolans resultat. Kommunen menar att detta behöver även efterfrågas på programnivå.

Vuxenutbildningen

Inom vuxenutbildningen finns en strategi för kvalitetsarbetet och kommunen har påbörjat ett systematiskt arbete med att följa upp och analysera kunskapsresultaten inom exempelvis gymnasial vuxenutbildning. Kommunen följer även upp alla avbrott och redovisar orsakerna i sitt kvalitetsarbete. Betygsresultat och fördelning av betyg inom exempelvis gymnasial vuxenutbildning redovisas i kommunens kvalitetsredovisning.

Av skolbeslut för vuxenutbildningen framgår att det på rektorsnivå finns behov av att förbättra uppföljning och utvärdering särskilt inom vissa gymnasiala kurser i syfte att nå högre måiluppfyllelse.

Övriga verksamheter

Även om Piteå kommun kommit långt i sitt kvalitetsarbete framgår av tillsynen att kvalitetsarbetet inte omfattar alla verksamheter som kommunen ansvarar för. Det saknas exempelvis en dokumenterad uppföljning och utvärdering på övergripande nivå av skolbarnsomsorgens verksamhet. Det framgår också att efterfrågan av resultat från skolbarnsomsorgens och förskoleklassens verksamhet från såväl förvaltning som politiker är begränsad. När det gäller den kommunala vuxenutbildningen pågår ett arbete på verksamhetsnivå med att förbättra kvalitetsarbetet.

Utvärdering och omprövning av stödåtgärder

Piteå kommun har antagit riktlinjer för arbetet med barn och elever i behov av särskilt stöd. Dessa tydliggör vikten av kartläggning på organisations-, grupp- och individnivå samt dokumentationskrav och utarbetande av åtgärdsprogram. I varje rektorsområde finns lokala rutiner för arbetet.

I Skolinspektionens tillsyn av skolorna framgår att det finns fungerande samarbete mellan rektorer, lärare och elevhälsoteam där utvärdering och omprövning av särskilda stödinsatser sker på individnivå. Däremot framgår att rektorer i mindre utsträckning genomför en systematiserad utvärdering och omprövning på övergripande nivå.

I kommunens kvalitetsredovisning redovisas elevhälsoarbetet främst utifrån de kompetenser som finns att tillgå, de processer och resultat som respektive stödfunktion uppnått. Det framkommer ingen samlad uppföljning och utvärdering av vidtagna stödåtgärder. För elevhälsoarbetet riktat till för- och grundskolor och gymnasieskolans elevhälsoarbete är det därför otydligt i vilken mån de åtgärder som vidtagits lett till ökad måluppfyllelse. För att kommunen ska kunna vidta åtgärder behövs underlag från verksamheterna med tydliga analyser av de stödåtgärder som vidtagits. Kommunen har i vissa fall efterfrågat sådana underlag, däremot framkommer att detta inte ingår som en del i kommunens systematiska uppföljnings- och utvärderingsarbete.

Huvudområde: Tillgång och utbildning

Bedömningsområde: Plats och valmöjligheter

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att kommunen inte alltid erbjuder elever och studerande den undervisning och utbildning som de har rätt till enligt författningarnas krav.

Författningsstöd:

1 kap.12 § skollagen

Motivering:

Tillsynen av kommunens skolor och verksamheter visar att kommunen inte alltid erbjuder elever och studerande den undervisning och utbildning som de har rätt till enligt författningarnas krav. Inom förskolan behöver arbetet med modersmålsstöd förbättras. Inom grundskolan finns brister avseende exempelvis språkvalet och undervisningen i fysik, kemi och hem- och konsumentkunskap. Inom gymnasieskolan har elevernas valmöjligheter begränsats genom att vissa valbara kurser har gjorts obligatoriska och det finns brister i elevernas tillgång till behörighetsgivande kurser. När det gäller vuxenutbildningen verkar kommunen inte aktivt för att nå dem som har rätt till grundläggande vuxenutbildning och särvox. *Se vidare i respektive skolbeslut för utförligare beskrivning och motivering.*

Modersmålsundervisning

Kommunens grundskolor genomför modersmålsundervisning i arabiska, engelska, finska, persiska, ryska, samiska och thai. Kommunen uppger att andelen elever med annat modersmål än svenska varit begränsad under en längre period men att andelen nu ökar. Det uppges också att ansträngningar pågår för att rekrytera utbildade modersmåls lärare.

Varje rektor ansvarar för att information om modersmålsundervisning lämnas till föräldrar vars barn talar ett annat modersmål än svenska. Den rektor som har flest elever med ett annat modersmål än svenska i sitt rektorsområde får i uppgift att anordna undervisningen. Undervisningen anordnas utanför timplanebunden tid. Eleverna får själva sörja för transport till aktuell skola vilket inte är förenligt med bestämmelserna i

författningarna. Eleverna har under vissa förutsättningar rätt till modersmålsundervisning. Om kommunen väljer att organisera sin undervisning så att eleverna måste förflyttas till en annan skola, är det kommunen som ansvarar för transporten.

Skolinspektionen vill även framhålla att hur modersmålsundervisningen ska genomföras ska prövas och beslutas för varje enskild elev. En elev kan önska att få modersmålsundervisning inom ramen för språkvalet. Det är också möjligt att genomföra modersmålsundervisning inom ramen för elevens val. Även skolans val kan användas för att ta undervisningstid från andra ämnen. Om undervisningen genomförs utanför timplanebunden tid ska samråd ske med elever och vårdnadshavare innan beslut fattas.

Kommunen måste således säkerställa att alla elever ges reella möjligheter att delta i modersmålsundervisningen i grundskolan. Även vid gymnasieskolan finns ett antal elever med annat modersmål än svenska och som får undervisning i ryska, polska, finska och samiska. Vid tillsynen framkommer att det saknas en tydlig information om rätten till modersmålsundervisning och att erbjudandet och genomförandet är begränsat. Det framkommer heller inga riktlinjer på kommunnivå och rutiner för rektorerna i detta arbete.

Skolinspektionen vill i sammanhanget framhålla vikten av att kommunen också följer upp och åtgärdar de brister som finns i skolbesluten avseende att studiehandledning på modersmålet inte genomförs.

Svenska som andraspråk

Kommunen ansvarar för att svenska som andraspråk ges till de elever som är i behov av detta och rektor beslutar om undervisning ska anordnas. I Piteå kommun finns tre utbildade lärare i svenska som andraspråk vid tillsynen. Rektor i grundskolan ansöker om medel hos för- och grundskolechefen för att kunna genomföra undervisning i sitt rektorsområde.

Vid tillsynen framkommer att den undervisning som bedrivs vid grundskolorna främst sker i form av stöd i ämnet svenska som andraspråk, inte som ett eget ämne. Elever följer undervisningen i svenska och ges viss undervisning i svenska som andraspråk. Intervjuer bekräftar dock att eleverna bedöms och betygssätts utifrån betygskriterierna i svenska som andraspråk. Skolinspektionen vill klargöra att för elever som behöver undervisning i svenska som andraspråk ska undervisningen utgå från kursplanen i svenska som andraspråk.

När det gäller undervisning i svenska som andraspråk vid gymnasieskolan framgår att eleverna bedöms utifrån betygskriterierna i svenska som andraspråk men att dessa elever inte alltid läser detta ämne som kärnämne istället för svenska. Kommunen måste således säkerställa att elever som bedöms vara i behov av undervisning i svenska som andraspråk också ger rektor förutsättningar att anordna undervisningen enligt förordningen.

Samordning – timplan

Organiseringen av kommunens grundskolor varierar. I skolområdena finns skolor som omfattar årskurserna 1–3, 1–4, 1–5 och 1–6 och i varje skolområde finns en upptagningskola som avslutar med årskurs 9. Av tillsynen framgår att barn- och utbildningsnämnden inte säkerställt skolornas beslut och samordning av de lokala timplanerna när det gäller fördelning av antalet timmar för ämnen, ämnesgrupper, språkval och elevens val. Det framkommer exempelvis att undervisning i ämnen som fysik, kemi, hem- och konsumentkunskap inte alltid genomförs senast i årskurs 5.

Bedömningsområde: Lokala utformningar**Bedömning:**

Kommunen måste försäkra sig om att utbud och utformning av Strömbackaskolans lokala kurser uppfyller förordningens krav.

Författningsstöd:

1 kap. 6 § gymnasieförordningen

2 kap. 14 och 16 §§ gymnasieförordningen

Motivering:

Strömbackaskolan erbjuder ett antal lokala kurser inom bland annat idrott och hälsa, svenska samt dans. En lokal kurs ska svara mot sådana behov som inte kan tillgodoses genom en nationell kurs. För flera av kommunens lokala kurser kan dock innehållet tillgodoses genom de nationella kursplanerna. Det gäller exempelvis kurser som styrketräning, bollspel och motion till musik. Vidare framkommer att kurserna saknar betygskriterier.

Enligt gymnasieförordningen är det styrelsen för utbildningen som beslutar om att inrätta lokala kurser. Kommunen måste således se till att lokala utformningar överensstämmer med författningarnas krav.

Förskoleverksamheten

Helhetsbedömning

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i verksamheten. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning verksamheten, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som förskoleverksamheten och Piteå kommun skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat och de intervjuer som genomförts.

Vid tillsynen av förskoleverksamheten i Piteå kommun framträder en tydlig och medveten koppling till förskolans läroplan. Såväl omsorg, fostran som lärande ses som självklara delar i den pedagogiska verksamhet som förskolorna erbjuder. Pedagogerna har ett professionellt förhållningssätt och inom varje skolområde finns en pedagogista med uppgift att tillsammans med rektorer och personal utveckla det pedagogiska arbetet. Att skapa stimulerande och utmanande lärmiljöer som ger barnen inflytande är centralt i utvecklingsarbetet. Vidare lyfter personalen reflektion, pedagogisk planering och dokumentation som viktiga kvalitetsverktyg i det arbete som pågår.

Skolinspektionen bedömer dock att samarbetet mellan kommunens förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem behöver utvecklas för att personalen på ett bättre sätt ska kunna stödja barns allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Skolinspektionen gör även bedömningen att förskolorna behöver utveckla arbetet med att ge barn med annat modersmål än svenska bättre möjlighet att utveckla såväl sin kulturella identitet som sin förmåga att kommunicera på modersmålet.

Intervjuer visar att barn och föräldrar trivs och känner sig trygga med förskolornas verksamhet. Personalen bedriver också ett aktivt värdegrundsarbete för att skapa en trygg miljö för barnen. Däremot motsvarar förskolornas planer mot kränkande behandling inte kraven i skollagen.

I kommunbeslutet redovisas vad som måste åtgärdas gällande förskoleverksamheten. Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det krävs åtgärder har kommunen, tillsammans med verksamheterna, ansvar för att åtgärder vidtas. Bedömningarna redovisas i tillsynsprotokollet i denna rapport.

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen tar i tillsynen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande i kommunen att nå de nationella målen. Inspektionen granskar utbildningens kvalitet samt bedömer om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Skolinspektionen genomför tillsyn i Piteå kommun under hösten 2010.

När tillsynen har genomförts i hela kommunen sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen i ett beslut. Skolbesluten från samtliga skolor i kommunen fogas tillsammans med rapporter från förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten, förskoleverksamhetens lärandemiljö samt tillgång.** Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från kommunen, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunens förskoleverksamhet som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Piteå kommun intervjuades ansvariga politiker, förvaltningspersonal och ansvarig ledningspersonal från samtliga kommunens förskoleenheter. Dessutom genomfördes intervjuer med personalrepresentanter från kommunens samtliga förskolor och föräldrar med barn i verksamheten.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av verksamheten

Tabell 2.: Antal barn

Förskoleverksamheten	Antal barn
Barn i kommunala förskolor	1670
Barn i enskilda förskolor	126

Källa: Piteå kommun, 2010-12-16

Förskoleverksamheten i Piteå kommun är, tillsammans med grundskolan och fritidshemmen, organiserad i sex skolområden. Totalt finns ett trettiotal kommunala förskolor varav sju med särskild profilering inom områdena Reggio Emilia, I Ur och Skur samt Montessori.

Fjorton rektorer ansvarar för förskolorna. Flertalet av rektoreerna ansvarar också för en eller flera skolor samt skolbarnsomsorg.

Enligt Skolverkets officiella statistik för år 2009 är andelen barn ett till fem år som är inskrivna i förskola 85 procent jämfört med riksgenomsnittet som är 82 procent. Inga barn finns inskrivna i annan pedagogisk omsorg.

Antalet inskrivna barn per årsarbetare i förskolan (4,6) är lägre än för jämförbara kommuner (5,4) och riket (5,3). Vidare visar Skolverkets statistik att andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning (66 procent) är högre än nivån för jämförbara kommuner (57 procent) och för riket (53 procent). I Piteå kommun finns en ambition att all personal i förskolan ska vara utbildade förskollärare. Vid tillsynsbesöket pågår en validering av 63 barnskötare för att få en lokal behörighet som förskollärare.

I kommunen finns sex enskilda förskolor. Kommunen har ansvar för tillsynen av de enskilda förskolorna. De omfattas inte av Skolinspektionens tillsyn.

Tillsynsprotokoll för förskoleverksamheten

Tillsynen har visat att åtgärder krävs inom de områden som är markerade. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande

Måluppfyllelse och resultat

Utveckling och lärande

Pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten

Fokus på förskolans uppdrag

Utvärdering och uppföljning

Förskoleverksamhetens lärandemiljö

Fokus på utveckling och lärande

Trygg miljö för utveckling och lärande

Tillgång

Ansvar och tillgång till plats

Grupper storlek och sammansättning

Särskilt stöd

Registerkontroll och anmälningskyldighet

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Förskoleverksamhetens lärandemiljö

Bedömningsområde: Fokus på utveckling och lärande

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att samarbetet mellan kommunens förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem behöver utvecklas i syfte att stödja barnens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionen gör också bedömningen att alla förskolor inte i tillräcklig utsträckning medverkar till att barn med annat modersmål än svenska ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera på sitt modersmål.

Författningsstöd:

Lpfö 98, 2.5 Samverkan med förskoleklass, skola och fritidshem

Lpfö 98, 1 Förskolans värdegrund och uppdrag

Lpfö 98, 2.2 Utveckling och lärande

Motivering:

Samverkan

Tillsynen visar att övergångar från förskola till förskoleklass ofta sker i form av att förskolebarnen får göra besök i förskoleklassen. Samverkan i övrigt mellan förskola, förskoleklass och skola är av varierande kvalitet. Vissa områden har kommit långt i samverkan genom att gå in i varandras verksamheter, skugga varandras arbete och på så sätt få förståelse för de olika verksamheterna. I andra områden upplever rektorer och personal att "diket" mellan förskola och förskoleklass blivit större de senaste åren. Skolinspektionen konstaterar att erfarenhetsutbyte mellan olika personalgrupper i syfte att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv inte sker så ofta. Det är heller inte vanligt med gemensamma mötesplatser för att diskutera exempelvis ansvar, inflytande, delaktighet och lärande. Rektorer uttrycker att detta är ett utvecklingsområde i kommunen.

Modersmålsstöd

Enligt förskolans läroplan ska barn i förskolan som har ett annat modersmål än svenska få möjlighet att utveckla sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål. Mest effektivt är det om stödet ges så tidigt som möjligt i barnens liv och det är därför viktigt att yngre barn i förskolan får modersmålsstöd och att stödet är en integrerad del av förskolans verksamhet.

Tillsynen visar att det finns en medvetenhet om ovanstående uppdrag vid förskolorna i Piteå kommun. I intervju med rektorer och personal framkommer dock att alla försko-

lor inte erbjuder detta stöd inom samtliga språkområden och att det varierar mellan förskolorna hur rektorn vid respektive förskola tar ansvar för att säkerställa att stöd ges. Brist på personal som behärskar barnens modersmål anges som främsta orsak. Vanligt är därför att förskolorna uppmanar föräldrar att stimulera barnets modersmål i hemmet och att förskolan i stället fokuserar på det svenska språket. I intervjuer ges dock ett antal exempel på hur förskolor med hjälp av föräldrar översatt olika begrepp, rim och ramsor. Likaså ges exempel på hur förskolor stimulerat barns olika kulturella identiteter genom sagoberättande och matlagning. Några övergripande diskussioner har dock inte förts i kommunen om vad modersmålsstöd i förskolan innebär och vad som förväntas av förskolorna. Vidare är det oklart i vilken omfattning och på vilket sätt kommunen informerar föräldrar om förskolornas arbete med modersmålsstöd.

Bedömningsområde: Trygg miljö för utveckling och lärande

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att förskolorna måste utarbeta planer mot kränkande behandling som motsvarar kraven i skollagen.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § skollagen

Motivering:

Intervjuer visar att barn och föräldrar trivs och känner sig trygga med förskolornas verksamhet. Personalen bedriver också ett aktivt värdegrundsarbete för att skapa en trygg miljö för barnen. Däremot motsvarar förskolornas planer mot kränkande behandling inte kraven i skollagen. Ett utvecklingsarbete pågår men alla förskolor har inte en egen plan som utgår från en kartläggning av den egna verksamheten.

Skolors och verksamheters arbete för att förebygga kränkande behandling, trakasserier och diskriminering regleras sedan januari 2009 i två lagstiftningar, diskrimineringslagen och skollagen 14 a kapitlet. Skolinspektionen utövar tillsyn över innehållet i 14 a kapitlet i skollagen avseende kränkande behandling. Diskrimineringsombudsmannen har tillsyn över diskrimineringslagen. Skollagen kräver att en årlig plan mot kränkande behandling utarbetas för varje enskild verksamhet. Planen ska utgå från en kartläggning av situationen på förskolan och innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som verksamheten avser påbörja eller genomföra under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Skolinspektionen vill framhålla att regleringen i skollagen kräver att en ny plan upprättas årligen. Det är således inte tillräckligt att bara revidera den gamla. För stöd i arbetet med planen mot kränkande behandling, se Skolverkets allmänna råd och kommentarer för att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling. Se även Diskrimineringsombudsmannens, Barn- och elevombudets och Skolinspektionens handledning för att utforma en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling (2009).

Skolbarnsomsorgen

Helhetsbedömning

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i verksamheten. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning verksamheten, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som skolbarnsomsorgen och Piteå kommun skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat och intervjuer som genomförts samt i förekommande fall observationer vid besök i verksamheterna.

Skolbarnsomsorgen i Piteå kommun har en hög andel utbildade fritidspedagoger. Verksamheterna erbjuder en bredd av aktiviteter där barnen trivs och föräldrar är nöjda. I flera skolområden är verksamheten organiserad i speciella grupper för de äldre barnen vilket möjliggör för personalen att bättre kunna möta barnens behov och intressen.

Av tillsynen framgår vidare att barn inom skolbarnsomsorgen har en trygg lärandemiljö och att det pågår ett kontinuerligt värdegrundsarbete i grupperna. Intervjuer visar också att kränkande behandling sällan förekommer. Däremot motsvarar fritidshemmens planer mot kränkande behandling inte kraven i skollagen, vilket måste åtgärdas.

Skolinspektionen gör även bedömningen att Piteå kommun måste vidta åtgärder för att förbättra sin uppföljning och utvärdering av skolbarnsomsorgens verksamhet. Efterfrågan av resultat från skolbarnsomsorgens verksamhet från såväl förvaltning som politiker är begränsad. Detta tyder på att kommunens uppföljning och utvärdering av skolbarnsomsorgen inte sker på det sätt som krävs i ett mål och resultatstyrt system. På kommunnivå finns heller ingen sammanställning av verksamhetens måluppfyllelse redovisad. Kommunen saknar därmed ett viktigt underlag för att kunna vidta relevanta åtgärder för att öka måluppfyllelsen. Skolinspektionen bedömer att kommunen i sitt övergripande ansvar måste följa upp och utvärdera skolbarnsomsorgens verksamheter för att kunna styra och stödja dess utvecklingsarbete mot förbättrad måluppfyllelse och utveckling.

Piteå kommun har infört samlad skoldag, vilket medfört ett nära samarbete mellan lärare och fritidspedagoger kring elevernas skoldag. I intervjuer framkommer dock att samarbetet ofta är ensidigt och handlar om det som händer i skolan. Det är viktigt att fritidspedagogernas roll och kompetens synliggörs tillsammans med skolbarnsomsorgens syfte och mål som en del av en fungerande skolbarnsomsorgs- och utbildningsverksamhet. Skolinspektionen bedömer att rektorerna behöver skapa förutsättningar som säkerställer och främjar samarbete mellan skola, förskola och fritidshem. Det är viktigt att de olika verksamheterna strävar mot en gemensam syn på barns utveckling och lärande. Denna strävan innebär dock inte att de olika verksamheternas uppdrag

ska suddas ut. Det är snarare så att det är just i mötet mellan olika kompetenser som de pedagogiska vinsterna med samarbete finns.

I kommunbeslutet redovisas vad som måste åtgärdas gällande skolbarnsomsorgen. Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det krävs åtgärder har kommunen, tillsammans med verksamheterna, ansvar för att åtgärder vidtas. Bedömningarna redovisas i tillsynsprotokollet i denna rapport.

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen tar i tillsynen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstudier i kommunen att nå de nationella målen. Inspektionen granskar utbildningens kvalitet samt bedömer om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av skolbarnsomsorgen i Piteå kommun den 2–3 november 2010.

När tillsynen har genomförts i hela kommunen sammanställs iakttagelser och bedömningar som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen i ett beslut. Skolbesluten från samtliga skolor i kommunen fogas tillsammans med rapporter från förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg till det beslutet som bilagor. Skolinspektionen kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits i anledning av påtalade brister.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden: **måluppfyllelse och resultat, pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten, skolbarnsomsorgens lärandemiljö samt tillgång.** Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning fram tills dess.

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från kommunen, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunens skolbarnsomsorg som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Piteå kommun intervjuades ansvariga politiker, förvaltningspersonal och ansvarig ledningspersonal från samtliga fritidshem i kommunen. Dessutom genomfördes intervjuer med personalrepresentanter från kommunens samtliga fritidshem, samt föräldrar med barn i verksamheten.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Beskrivning av verksamheten

Tabell 3.: Antal barn

Skolbarnsomsorg	Antal barn
Fritidshem	1590
Öppen fritidsverksamhet	55

Källa: Piteå kommun

Totalt finns 26 kommunala och 2 enskilda fritidshem i Piteå kommun. Fritidshemmen tillhör grundskolorna organisatoriskt och är integrerade i årskurserna 1–3. Grundskolornas rektorer ansvarar även för fritidshemmen.

Enligt Skolverkets statistik från år 2009 är 78 procent av barnen i åldern 6–9 år inskrivna i kommunens fritidshem, vilket kan jämföras med rikets 80 procent. Motsvarande siffror för äldre barn i åldern 10–12 år är 15 procent för kommunen och 14 procent för riket.

Antalet inskrivna barn per årsarbetare på fritidshemmen är 16,6 jämfört med 20,9 i riket. Antalet inskrivna barn per avdelning är 32,9 jämfört med 36,7 i riket. Vidare visar Skolverkets statistik att andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen är markant högre i kommunen än i riket (94 procent jämfört med 59 procent i riket).

Tillsynsprotokoll för skolbarnsomsorgen

Tillsynen har visat att åtgärder krävs inom de områden som är markerade. Bedömningar och motiveringar för detta redovisas i det följande

Måluppfyllelse och resultat

Utveckling och lärande

Pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten

Fokus på skolbarnomsorgens uppdrag

Utvärdering och uppföljning

Skolbarnsomsorgens lärandemiljö

Fokus på utveckling och lärande

Trygg miljö för utveckling och lärande

Tillgång

Ansvar och tillgång till plats

Grupperns storlek och sammansättning

Särskilt stöd

Registerkontroll och anmälningskyldighet

Bedömningar och motiveringar

Huvudområde: Pedagogisk ledning och utveckling av verksamheten

Bedömningsområde: Utvärdering och uppföljning

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att kommunen och fritidshemmen behöver förbättra arbetet med att följa upp, dokumentera och utvärdera fritidshemmens verksamheter samt ta tillvara resultaten och omsätta dessa i åtgärder.

Författningsstöd:

Lpo 94, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag.

Motivering:

I intervjuer framkommer att flertalet fritidshem följer upp och utvärderar sin verksamhet en gång per termin. Det som då utvärderas är i huvudsak kommunens och skolans prioriterade mål. Utvärdering av de nationella mål som styr fritidshemmens verksamhet görs i begränsad omfattning. Positivt är, enligt personalen, att fritidshemmens verksamhet har blivit tydligare i rektorsområdenas kvalitetsredovisningar. I några fritidshem pågår också ett utvecklingsarbete med pedagogisk dokumentation för att synliggöra elevens eget lärande och utveckling samt för att höja kvalitén i verksamheterna. Generellt efterfrågar dock personalen mera tid för reflektion och dokumentation för att bättre kunna ta tillvara resultaten och omsätta dessa i praktiska åtgärder. De redovisningar som Skolinspektionen tagit del av varierar till innehåll och i vad mån bedömningarna är relaterade till nationella mål.

Efterfrågan av resultat från skolbarnsomsorgens verksamhet från såväl förvaltning som politiker är också begränsad. Detta tyder på att kommunens övergripande uppföljning, utvärdering och analys av skolbarnsomsorgen inte sker på det sätt som krävs i ett mål- och resultatstyrt system. Exempelvis redovisas ingen uppföljning av hur skolområdena valt att organisera verksamheten för de äldre barnen. På kommunnivå finns heller ingen sammanställning redovisad av verksamhetens måluppfyllelse relaterat till nationella mål. Kommunen saknar därmed ett viktigt underlag för att kunna vidta relevanta åtgärder för att öka måluppfyllelsen.

Huvudområde: Skolbarnsomsorgens lärandemiljö

Bedömningsområde: Trygg miljö för utveckling och lärande

Bedömning:

Skolinspektionen bedömer att fritidshemmen måste utarbeta planer mot kränkande behandling som motsvarar kraven i skollagen.

Författningsstöd:

14 a kap. 8 § skollagen

Motivering:

Av tillsynen framgår att det pågår ett kontinuerligt värdegrundsarbete inom skolbarnsomsorgen. Intervjuer visar också att kränkande behandling sällan förekommer. Däremot motsvarar fritidshemmens planer mot kränkande behandling inte kraven i skollagen. Ett utvecklingsarbete pågår men alla fritidshem har inte en egen plan som utgår från en kartläggning av den egna verksamheten.

Skolors arbete för att förebygga kränkande behandling, trakasserier och diskriminering regleras sedan januari 2009 i två lagstiftningar, diskrimineringslagen och skollagen. Skolinspektionen utövar tillsyn över 14 a kapitlet i skollagen avseende kränkande behandling. Diskrimineringsombudsmannen har tillsyn över diskrimineringslagen.

Skollagen kräver att en årlig plan mot kränkande behandling utarbetas för varje verksamhets behov. Planen ska utgå från en kartläggning och innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som verksamheten avser påbörja eller genomföra under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Skolinspektionen vill framhålla att regleringen i skollagen kräver att en ny plan upprättas årligen. Det är således inte tillräckligt att bara revidera den gamla. Planen ska även utformas och utvärderas under medverkan av elever.

För stöd i arbetet med planen mot kränkande behandling se Skolverkets allmänna råd och kommentarer för att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling. Se även Diskrimineringsombudsmannens, Barn- och elevombudets och Skolinspektionens handledning för att utforma en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling (2009).

Huvudområde: Tillgång**Bedömningsområde: Grupperns storlek och sammansättning****Bedömning:**

Kommunen gör inte en kontinuerlig utvärdering av gruppernas storlek och sammansättning inom skolbarnsomsorgen.

Författningsstöd:

2 a kap. 3 § skollagen

Motivering:

Enligt skollagen ska barngrupperna i skolbarnsomsorgen ha en lämplig storlek och sammansättning. Av Skolverkets allmänna råd för kvalitet i fritidshem framgår att kommunen bör anpassa personaltäthet, gruppstorlek och gruppsammansättning till behoven i olika fritidshem samt ta hänsyn till bland annat barnens ålder, behovet av

särskilt stöd, upptagningsområdets sociala karaktär och personalens kompetens. Enligt de allmänna råden bör kommunen, innan beslut fattas som påverkar fritidshemmens personaltäthet samt gruppstorlek och grupp sammansättning, genomföra dokumenterade konsekvensutredningar som omfattar såväl ekonomiska som pedagogiska konsekvenser.

Av dokumentation och intervjuer framgår att alla barn som söker får plats i fritidshemmen. Enligt ledning och personal görs däremot inte en kontinuerlig utvärdering av barngruppernas storlek och sammansättning.

Kommunen har ansvar för att åtgärder vidtas, såväl på skol- och enhetsnivå som på huvudmannanivå. Skolinspektionen kommer att följa upp detta och övriga beslut. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast den 1 maj 2011.

Av bilagda beslut framgår vilka brister som identifierats på skolor och enheter. Bedömningarna redovisas i bilagorna 1-3.

Föredragande för förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen har varit undervisningsrådet Annacarin Nilsson.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Jonas Hedström och avdelningsjurist Eva-Lena Ölund-Brändström deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Anette Nybom

Avdelningschef

Solweig Bäckman

Undervisningsråd